

Csengery József (1796–1850)

Sárospataki tanár. Az Abaúj megyei Vily községben született, paraszti sorban élő kisnemesi családban. Előbb a pataki, majd a lőcsei gimnáziumban tanult. A Szepességért választotta, mert a német nyelvet akarta minél tökéletesebben elsajátítani. Kiváló szorgalmú ifjú volt, amivel az alacsony származásából következő hátrányokat is igyekezett kompenzálni. Göttingában szeretett volna tovább tanulni, de csak Bécsig jutott. 1823-ban hívták meg professzornak Sárospatakra, ahol már ekkor egy év óta helyettesített. Az 1824/25-ös tanév elején foglalta el a felajánlott katedrát. Ezt követően 25 éven át – haláláig – volt „a közönséges polgári s magyar országi történettudomány, oklevéltan és római nyelvtudomány tanára”. Jól beszélt németül és latinul, de értett görögül és franciául is. Igen erősen foglalkoztatta a francia történelem és irodalom, leginkább azonban a francia felvilágosodás filozófiája. Még korábbi eredetű a görög-római irodalom és a magyar történelem iránti vonzódása.

Munkái:

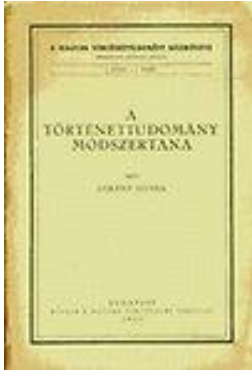
- *Európa politika megtekintése 1825-ben. Sárospatak, 1825. Kézirat*
- *Az egyetemes történettudomány vázlatja. Sárospatak, 1843.*

Irodalom:

- *Csengery József. In: A sárospataki tanárok életrajza. Sárospataki Lapok, 1891. 642. l.*
- *Európának politikai elemzése 1825-ben. Ism.: Vita Zsigmond: Egy reformkori forradalmi röpirat eredete és elterjedése. Magyar Könyvszemle, 1963. 252-258. l.*
- *Ugrai János: Ausztria és hazánk a sárospataki tankönyvekben a XIX. század első harmadában. Magyar Könyvszemle, 2003. 3. sz. 273-288. l.*

Dékány István (1886–1965)

Filozófus, szociológus, egyetemi nyilvános rendes tanár, az MTA tagja. Kecskeméten született. Budapest-en, Jénában és Londonban végezte egyetemi tanulmányait, bölcsészetet, jogot és közgazdaságtan is hallgatott, filozófiából doktorált. 1911-től Erzsébetvárosban, 1913-tól Nagyszébenben volt középiskolai tanár. 1918-tól Kolozsvárott működött, ahol 1920-ban a történelemelmélet magántanárává habilitáltak. 1922-től a budapesti egyetemen lett a történelemfilozófia magántanára. 1924-től tanított az egyetem gyakorlógimnáziumában, 1932-ben nyilvános és rendkívüli egyetemi tanári címet kapott. 1939-től a Tanárképző Intézet tanára, 1942 és 1946 között a társadalomelmélet nyilvános és rendes professzora a bölcsészkaron. Volt a Magyar Filozófiai Társaság főtársa, majd alelnöke, 1931-től 1940-ig a Magyar Társadalomtudományi Társulat elnöke. 1936-tól 1938-ig a Nemzetközi Szociológiai Intézet alelnöke. 1922–49-ig az MTA levelező tagja volt. Ekkor félreállították. (Akadémiai tagságát 1989-ben helyreállították.) A történelemtanítás módszertani kérdéseivel budapesti gyakorlógimnáziumi tanárságától, majd egyetemi tanárképző intézeti tanársága idején foglalkozott. Bár a budapesti egyetemen módszertant is előadott, de jórészt mégis történetfilozófiai és szociológiai témákban publikált. A század első évtizedétől rendszeresen jelentek meg módszertani munkái. A történelemtanítással kapcsolatos nézeteit „A történelmi kultúra útja” című szintézise tartalmazza. Középiskolai történelemtankönyveit zömmel Ember Istvánnal közösen írta.

Munkái:

- *A közgazdaságtan és társadalomtan elemei. Középiskolák felső osztályai számára. Franklin, Budapest, 1921.*
- *A történettudomány módszertana. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1925.*
- *A magyar nemzet története. Középisk. 3. oszt. Atheneum, Budapest, 1926. (Ember Istvánnal)*
- *Világtörténelem 1. Ó-kor. Középisk. 4. oszt. Atheneum, Budapest, 1927. (Ember Istvánnal)*
- *Világtörténelem 2. Középkor. Középisk. 5. oszt. Atheneum, Budapest, 1928. (Ember Istvánnal)*
- *Magyarország története a szatmári békétől napjainkig. A gimn. és leánygimn. 8. osztálya számára. Egyetemi Nyomda, Budapest, 1942. (A társadalmi ismeretekről szóló részt írta Dékány István. Társszerzők: Marczinkó Ferenc, Pálfi János, Várady Erzsébet.)*
- *A történelmi kultúra útja. Országos Középiskolai Tanáregyesület, Budapest, 1936.*

Irodalom:

- *Kring Miklós: Dékány István: A történelmi kultúra útja. Középiskolai történelemtanítás. Budapest, 1936. Századok, 1938. 202-205. I.*

http://marvin.bookline.hu/product_tnimages/1201/TN_1111009131622G.JPG